

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA
I. EMELET

hová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZECHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél " — " 50 kr
Számonként . 10 kr.

Második évfolyam.

Kolozsvár, 1897. január 1.

4. szám

PÁR HASZNOS ÁLLATUNKRÓL.

Állatainkról szólva az emberi érdekeket tartom szem előtt. Valamennyi élő lényvel vele születik az önfentartási ösztön, mely készíti, hogy mindent elkövessen léteének fentartására és e lételnek lehető kellemessé tételére. Ez az, mi a természetben a soha meg nem szünő élet-halálharczot, a létért való küzdelemben előidézi. E küzdelem által közelről érdekelve van az ember. De mi gyakran megtörténik, hogy saját érdekét félreismerve, üldözi a reá nézve hasznos állatokat.

Ily balfogások csakis úgy kerülhetők ki, ha levetkőzzük az öröklött előítéleteket, babonahitet és arra törekszünk, hogy a minket környező állatvilág életét megismerni tanuljuk, legalább azon irányban, a melyben reánk hasznos vagy káros befolyást képes gyakorolni.

Vannak az emlősök között oly hasznosak, melyek nagyon is megérdemlik, hogy az erdész, a mezei gazda és a kertész egyaránt oltalmuk alá vegyék.

Ezek a rovarévők, és épen ezek a legfélreismertebbek, mivel többnyire éji állatok, melyek iránt ugyszólva öröklött ellen-szenvvel viseltetik a legtöbb mezei gazda; pedig ezek megbecsülhetetlen hasznót tesznek az erdőben, a kertekben, a mezőn.

Ilyenek a *vakond*, a *sün*, a *cziczakányok*, de különösen a *denevérek*. Valamennyi kártékony rovarokkal (egy pár közülük hullókkal is) táplálkoznak, és a bámulásig falánkok lévén, mesés mennyiségűt pusztítanak.

Eme fáradhatatlan rovarpusztító sereg közül a *vakond* a föld alatt, örökös éjben, dolgozik, hogy kiirtsa a növény-gyökereket elragó rovarokat ott, hol a gazda azokat hatalmába más uton nem tudná ejteni, s mivel néha munkája közben egy-egy fűszál gyökerét eltépi, esküdt ellensége a legtöbb rétmivelő, pedig épen ezeknek volna kötelessége őt oltalmuk alá venni.

A csinos kis *cziczványok* üldöztetésüket az egérfélékhez való hasonlatosságuknak köszönhetik, holott a gazda könnyen felismerhetné ormányszerűleg előnyúlt hosszú orrukról, s ha csak kevés figyelmet is fordítana rájuk, meggyőződnek a felől, hogy ezen állatok nemhogy vetéseit nem pusztítják, hanem az azokon rágódó férgekkel, rovarokkal táplálkozva, kiválóan hasznosak.

A *sün* szintén a méltatlanul üldözöttek közé tartozik. Tagadhatatlan, hogy gyümölcs-éréskor egy-egy lehullott szilvát, édes körtét, cseresnyét folszed; de sajnálhatjuk-e ezen ugyis félig-meddig veszendő gyümölcsöt oly állattól, mely kora tavasztól késő őszig lelkiismeretes éji örként járja be a vadászterületet: a kertet, vagy a gabona-földet, a hol épen tanyáját felütötte s kérlelhetlen szigorral bánik el a kártékony cserebűlyekkel, egerekkel, lótetűvel, sőt még a mérges kigyókkal is, és ekként a sokféle mezei és kerti pusztítók fölött egy személyben rendőri, bírói és végrehajtói szerepet egyesít, az illető tulajdonos javára, ki hogy igazolja a közmondást, miszerint „jó tett fejében jót ne várj”, eme szolgálatainak megjutalmazásául agyonveri uton-utfélen, a hol épen találja.

Legindokolatlanabb és legméltatlanabb a *denevérek* üldöztetése.

Kárt épen nem okoznak; az általuk nyert tetemes haszon pedig föléri azt az összes előnyt, melyet valamennyi hazai emlősöknek köszönhetünk.

Emez üldözöttek nagyobb mérvben a vakond rendeltetését teljesítik fenn a lég-úrben.

Mégis mi mindent fogtak reá ez ártatlan állatokra! Még az ördögöt is denevér szárnyakkal cziczomázták föl! Csodálhatni-e aztán, hogy az egyszerű mezeigazda iszonynyal fordul el emez idegenszerű külsejű csunya állatoktól, melyekről gyermekkor óta nem hallott egyebet rémes meséknél, és a meséket nem igazolták-e felfogása szerint maguk-e csodás állatok, melyek hite szerint sem emlősök, sem madarak (még ezelőtt 50—60 évvel természetrajzi munkákban is az emlősök és madarak közé helyezték azokat a végtagjai közötti röphártya miatt) melyek gonosz lelkeként kerülve Isten fényes napját, csak éjjel bujnak elő sötét rejtekeikből, úzni titokszerű rémes kalandjaikat.

Oh igen! Csakugyan rémes, gyilkos kalandokat úznek szakadatlanul, fáradságot nem ismerve, estalkonytól kezdve hajnalig, s alig mulik el percz, melyben áldozatukká nem lesz egy élet. — Az igaz, hogy rémesek emez éji rabló röpkedései a rovarokra nézve, de annál haszonhajtóbbak a mezei gazdának és erdőtulajdonosoknak, a kik számára épen az idézne elő rémes következményt, ha a denevérek elmulasztanák rendeltetésök teljesítését. Az emberi erő elbénulna eme parány-állatok összegyűjtésében; a madaraknak is más kártékony állatok pusztítása esik szerepkörükbe, pedig épen a denevérek által pusztított éjki rovarok között van számtalan olyan, mely vetéseinket tönkrefénni képes.

Ki szenved tehát legtöbb kárt, ha a megrögzött előítéleteknek hódolva, ezen állatokat pusztítja? Nem-e maga a mezei gazda, ki dus termést ígérő vetéseit feldúltan látva, e jelenségben nem dőreségének következményét ismeri föl, hanem sóhajtva mondja: „Ez Isten csapása!” Mintha bizony a Mindenhatónak kedve telnék abban, hogy egy vagy más vidéket nyomorba döntjön.

Csapás, igaz, a mely az ilyen gazdákat éri; de nem Isten csapása, hanem olyan, melyet mindig előidéző az elvállalt hivatás hézagos ismerete, a tunyaság, az előítélet és a babona.

Igyekezünk tehát az állatok között is kiismerni igazi barátainkat s szemléletöknél ne engedjük magunkat előítéletek által vezetetni, melyeket úgy is előbb-utóbb megkeserülünk.

Gróf Lázár Kálmán.

Adomány. Báró Kemény Árpádné ő méltósága 100 forintot küldött Széchy Károlynénak a következő czélokra: 25 forintot az «Állatok Védelmé»-nek 25 vidéki iskolába való szétküldésére. 50 forintot az Á. V. E. által a legolcsóbban áruba bocsátandó oly kosarakra, melyekben a csirkéket és nagyobb szárnyasokat lehessen kényelmesen és emberségesen a piacra ki és onnan elszállítani, sőt ne csak lehessen, hanem kötelességgé váljon a szállítóknak; 25 forintot pedig jutalomnak azoknak, akik főkép most az ünnepeket megelőző élénkebb vásárokon ellenőrzik az állatokkal való bánásmódot. A nemesszívű báróné a kolozsvári Á. V. E.-nek, s azzal az állatvédelem- és humánitásnak, egyesületünk erkölcsnemesítő céljainak leglelkesebb pártfogója. Fogadja ő méltósága ezért és legujabb nagy adományaért az Á. V. E. legmélyebb köszönetét.

*

Az Á. V. E. tagjai legujabban lettek: Dr. Böhm Károlyné; Bereczky Imre, Kecskemét; Both Ferencz; Csukovits Sándor; Fridrich Jakabné, Szt. Gotthard; Indig Aron, Nyén; Ranezay József; Sindelác Venczel; Stodolni Gyula; Stodolni József, körállatorvos Fertő-Szt.-Miklóson.

*

Ki embert s állatot szeret:
Jól imádkozik s eleget;
Mert ha, mit Isten alkotott,
— Élőlényt, kicsit és nagyot —
Mi is szeretünk, miként Ő:
Imánk igaz szívből jó!

*

(A londoni Á. V. E. jelmondata)

Ima.

Kihez szívek imája árad,
Ki az áldásban ki nem fárad ;
Kinek parancsodra az égnek
Csillagai ragyognak, égnek ;
Kit a bőség, a gazdag asztal
S minden élő lélek magasztal ;
Kinek kezed mindent jól rendelt.
S ádsz minden állatnak eledelt ;
Mezőt ékesited virággal,
Erdőnek fáit lombos ággal,
Liliomot is megruházod,
Parányi porszemét is látod ;
Kicsiny bogárnak mutatsz utat,
Hol éhes magzatához juthat ;
Kis hangyácskát, hogyha megtéved,
Seregéhez visszavezérléd ;
Kinek szemeid ott vigyáznak,
Fészken az ártatlan madárnak ;
Ki meghallgatsz minden kis hangot,
Rendelsz a vadnak is barlangot ;
— S kit az ember megtapos, elvet, —
Féregnek is nyujtasz védelmet ;
A kit dicsőít minden míved,
Az embernek adj *nemes szívet!*

Vass Tamás.

Az igaz az ő barmának életére is gondot visel ; istenteleneknek pedig
könyörületességük is kegyetlen. *Salamon. 12, 9.*

*
»Irgalom ! irgalom ! de sokszor hallom — de ritkán látom !«
*

Az állatok kimelésére és védelésére szoktassuk a *gyermeket*, s majd erkölcsi
finomodásának elemét találja meg benne az *ember*. *Királyi Pál.*

Egyeseknek, valamint egész népeknek erkölcsi tökéletességét; az állatokkal
való bánásmódjukról lehet megítélni. *Peter C. W. rector.*
A casseli Á. V. E. elnöke.

*
A könyörületes ember a legjobb ember. A ki bennünk felébreszti a
könyörületet, jobbá és erényesebbé tesz bennünket. *Lessing.*

Szily Kálmán az ősmagyarok állatairól.

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésén igen érdekes tárgyról tartott fölolvastást Horváth Géza. A honfoglaló magyarok természetrajzi ismereteiről beszélt s elmondta, hogy az ő föltevése szerint az ősmagyarok csak azokat a természetrajzi tárgyakat ismerhették a honfoglaláskor, a melyeknek magyar neve keleti török, ugor és iráni nyelvből származik. Ellenben mindazokat az állatokat és egyéb természetrajzi tárgyakat, melyeknek elnevezése más eredetű, csak a honfoglalás után, itt ismerhették meg a magyarok. *Szily Kálmán* most a Természettudományi Közlöny-ben ugyan e tárgyról szólván, ezt a nézetét nyilvánítja:

„Ismerete a honfoglaló magyar mindazokat az *állatokat*, a növényeket és ásványokat, melyek a Volga és Jajk folyók közt elterülő pusztákon s a Kaukázustól északra fekvő lapályokon akkoriban éltek, tenyészték s találhatók voltak.“

Igen tanulságosan fejtegeti, miért nem szabad ennek a kérdésnek eldöntésénél egészen az összehasonlító nyelvészetre támaszkodni, úgy mint Horváth Géza.

A magyar nyelv őseredeti szóanyaga — úgymond — óriási változáson ment át; temérdek régi magyar szó végkép kiveszett nyelvünkéből, viszont az első nyelv teremő ereje temérdek új szót fejlesztett magából az őseredeti szóanyagból is. A Horatius-féle „*caecent, quae nunc sunt in honore, vocabula*“ nemcsak a jelenre, de a *multra* is, áll. — Régi nyelvemlékeinkből tudjuk, hogy Zsigmond királyunk korában (tehát nem is ezer, hanem csak félannyi évvel ezelőtt) *bese, luptán, torontál, zabálló, zongor* madárnevek voltak a magyarban. Miféle madarak? Ma senki sem tudja határozottan megmondani. Ugyancsak Zsigmond korában a kalapácsnak *verő*, piócának *naddály*, kásának *pép*, rablónak *fosztó*, mocsárnak *ebes*, viharnek *vész*, a poszáta-madárnak *nyomorék* volt a magyar neve. A nyelvünkbe beköltözött idegenszó nem csak hogy megtelepedett nálunk, hanem számtalan sok régi szót ki is ölt. A mai nyelvből nem szabad tehát és nem is lehet következtetéseket vonni az ezer év előtti állat- és növénynevekre; mert nagyon könnyen meglehet, sőt sok esetben nemcsak valószínű, hanem egészen bizonyos is, hogy állatoknak és növényeknek, a melyeket ma a szomszédos európai nyelvekből kölcsönzött neveken ismerünk csupán, ezer év előtt megvolt még az őseredeti magyar nevek, de azóta ezek a nevek hihaltak, nyomtalanul kiveszték. A régi nevek kipusztulását nagyban előmozdította őseinknek a pogány vallásról a kereszténységre való áttérése is. A mely állat- vagy növénynév a régi pogányságra emlékeztetett, annak szükségképpen pusztulni kellett és csak egyes kivételes esetekben menekedhetett meg az enyészettől.

Azt hiszem, eléggé meggyőzően sikerült kimutatnom, hogy a magyar nyelv mai állat- és növényneveiből az ősmagyarok természetrajzi ismereteire nagyon nehéz következtetést vonnunk

s ha vonunk is, következtetéseink nem lehetnek megnyugtatók, sőt határozottan tévedésekbe is sodorhatnak bennünket.

Íme néhány példa állításom igazolására.

A mai magyar nyelvre alapított összehasonlító módszer arra az eredményre vezet, hogy az ősmagyarok nem ismerték a szamarat (de az öszvért igen), macskát, vidrát, hörcsögöt, menyétet, a sneffet, vadréczét, kányát, kuvikot, szarkát, szajkót, cinegét, pintyet, csizt, verebet, galambot, gerlicét, a csukát, vizát, harcsát, kecségét, a pókot, rákot, piócat, gilisztát, sőt még a bolhát sem (noha táborban éltek és kutyájok is volt) stb. stb.

Abban teljesen egyetértünk, hogy a magyarok ott az őshazában ez *állatnevek* legnagyobb részét még nem ismerték; csak abban térnek el nézeteink, hogy a most elsorolt *állatokat* sem ismerték volna. Szerintem ezeket az állatokat őseinknek már a régi hazában is ismerniök kellett, hiszen körülöttük futkároztak, röpdöstek, uszáltak, ugráltak. Nevök is volt, ősmagyar nevök, ezek a régi csakhogy magyar nevek már rég kihaltak a mai magyar nyelvből.

Érdekes lenne, ha zoológusaink közül valaki zoogeografiai alapon összeállítaná azon állatok jegyzékét, melyeket őseinknek már a régi hazában is ismerniök kellett. *Bp. H.*

*

Szerencsétlenségek a vadászaton. *Báró Rothschild Gusztáv leánya*, Leonino báró 26 éves felesége, a gróf Menier által rendezett szarvasvadászaton decz. 15-kén Páris közelében leesett a lóról, midőn paripája az üzött vad elől megbokrosodott; a szerencsétlen fiatal hölgy koponyája megrepedt s három órai kintlé-dása után meghalt.

Reuss herceget pedig pár héttel ezelőtt Németországban vadászat közben egy vadászó a lábán megöltte.

Báró Gerliczy Felix és báró Podmaniczky Endre az agaras-zaton Nagybecskereken oly hevesen ütköztek össze lovaikkal, hogy Gerliczy jobb karját törte, Podmaniczkynak kicsuklott a váll-perece; azonkívül mindketten számos sérülést szenvedtek.

Ivanovics Szvetozárt villovói segédjegyzőt is végzetes szerencsétlenség érte vadászat közben. Csónakon indult kacsázni, fegyverének ravaszát felhuzva feledte s amint egészen közel hozzá egy vadkacsa csapódott le, gyorsan fegyvere után nyulva, hirtelen megrántotta a fegyver csövét, a puska elsült s a serétek Ivanovics oldalába és karjába furódtak. Sebe halálos.

Fibisz aradmegyei községben, a hajtóvadászaton halálos szerencsétlenség történt. Kendeffy Rikárd segédjegyzőt egyik vadász-társa vigyázatlanságból agyonlőtte.

Gróf Andrássy Tivadar orsz. képviselő Töketerében vadászat közben lebukott a lováról s lábán súlyos sérülést szenvedett.

Damaszkin Arzén temesmegyei földbirtokos a Liget község melletti réteken nagyobb társasággal szalonkára vadászott. A társaság egyik tagja véletlenül feléje sütötte fegyverét, mire a földbirtokos vértől borítva a földre rogyott. Mikor odasiettek látták, hogy koponyájába tizenhat angol sörét hatolt be és su-

lyosan megsebesítette; ha karját a szeme előtt nem tartja, meg is ölte volna. — A szerencsétlenül járt földbirtokost azonnal Temesvárra szállították. Decz. 18-án gróf Nádosdy Zircz mellett a Bakony-erdőben vadászat közben egy erdészét agyonlőtte. A gróf vadra célzott, de az erdészt találta el. Ugyanaznap Tallián Béla orsz. képviselő Török-Kanizsán vadászatra in-pult; a tiszai várgátra érve, lovai megbokrozódtak s a kocsit a védgátról lefordították. Esés-közben Talliánnak jobb karja könyöhen kificizamodott. Ez csak pár eset a sok közül, amely az utolsó pár hét alatt vadászaton történt.

Jutalmak a rendőröknek az A. V. E. részéről. Az Á. V. E. az elnöknő indítványára ehatározta, hogy ezentúl évenként nem csak 3, de **tíz** rendőrt fog megjutalmazni, 3—5—8 egész 10 forintig terjedő díjakkal az állatok védelmében kifejtett igyekezetükhöz és fáradozá-saikhoz mérten; lévén a rendőr leginkább abban a helyzetben, hogy folyton ellenőrizhesse az állatvédelem és humanitás tör-vényeinek és követelményeinek teljesítését. A mit az A. V. E. a rendőröktől vár és kíváú, a következő: Figyeljenek szigoruan és következetesen arra, hogy — a földmiv. miniszterium 1892. évi május hó 21-én kelt 31.060 IV. 11. 12. sz. körrendelete ér-telmében — Kolozsvárt is a *szárnyasok* csak kosarakban, ketre-czekben, vagy e célra elkészített kocsikban szállíttassanak; *tilos* fejfel lefelé lógatva vagy szorosan összekötött lábakkal hordani a csirkéket; csak 2 centimeter széles szalaggal vagy gyolcs-csal szabad összekötni és mindig csak 1—1 párt; spárgával vagy madzaggal összekötni *tilos*. *Tilos* fagyos földre elterülve árulni; kosarakba, szalmára kell fektetni. A rendőr *kötelessége* ügyelni arra is, hogy a *lovak* mindig megfelelőn, jól legyenek patkolva; és ha egy ló elesik asikos jeges utczákon, *gyors* in-tézkedést tenni, hogy a lovat óvatosan, emberséges módon *mi-előbb* lábra állítsák; *kötelessége* inteni, sőt megróni és feljelenteni a kocsisokat, fuvarosokat, kik lovaikat ok nélkül soká vá-ratják künn a hidegben, pokrócz nélkül, míg ők benn a meleg korcsmában idogálnak; *kötelessége* figyelni arra a kín-zásra is hogy — a miben főképp serdületlen ficzkók és részeg kocsisok találják kegyetlen gyönyörüségüket — a féket nagyon ne huzzák, mert ily kínzás mellett a szegény ló kénytelen a száját a legnagyobb hidegben is torkig nyitva tartani, de még nyelve és szája is gyakran tele lesz fájó sebekkel. *Kötelessége* a rendőrnek figyelni arra, hogy az akár lovak-, ökrök-, tehenek-vagy szamarak által vont szekereket tul ne rakják; a Szamos-vizes-hordó szerencsétlen gebéket ne a végelgyengülésig használ-ják és agyon ne éheztessek. Pillantson be egy-egy udvarra és a hol akárminő állaton ejtett gonoszságokat, kínzásokat lát, azt tiltsa meg és jelentse be a rendőr-kapitány és biztos uraknak. — Az Á. V. E. a tél lefolyása után, márcziusban, fogja a díjakat kiosztani. *Télen* van leginkább szükség arra, hogy a fázó, éhező, túlterhelt, némán tűrő, és végtelen kínzások hosszú sora után né-mán holtan össze is rogyó szegény állatokat lehetőleg oltalmukba vegyűk.

Főuri hölgy állatvédelmi gondolatai.

Egy főuri hölgy, ki Erdély egyik legbüszkébb történelmi nevét viseli, levelet intézett Széchy Károlynéhoz, a melyből a következő részt közöljük. Hadd tudják meg a közönyösek is, hogyan gondolkozik egy nemes arisztokrata nő a szegény állatokról: „Örömmel olvastam az *Állatok Védelmében* Nagyságod „*felhívás és kérelem*“ című cikkét, amely reményt nyújt, hogy az apró nyomorult kis állatok végre valahára meglesznek védve, azon lelketlen kinzásoktól, amelyeknek ki vannak téve a negédes, durva lelkű dézsa nympháktól — bár a kinzás még otthon is tart azért, amidőn ide oda lökve, a kötözött állatok, étel-ital nélkül hagyják órákig, mert az ugyis „megölgdik estvére“ — nem is említve, hogy a ketreczekben meg napokig is elhagyják étel — főképen ital nélkül. — Ezekről a házi asszonyok tehetnének némi kis jó indulattal — ha ugyan nem lenne „nevetséges“ még az állattal is bajlódni, amely ugyis arra való, hogy megölgjük! Igy gondolkoznak sokan. Valóban elszomorító azon barbár kinzás, a minek ez ember tanuja lépten-nyomon ugy az apróbb, mint a nagyobb állatoknál — és bár általán sajnáljuk a megkinzott állatot — védője alig akar valaki lenni, attól tartva: — mit mondanak a körül állók. Pedig ha erélyesen példát adna, több követője is lenne, s ez is hatásosan elősegitené az állatok védelmét.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Temető a kutyák számára. Egy vagyonos hölgy New-Yorkban föltette magában, hogy a kutyáknak temetőt szerez, mert a mint a „Newyork Herald“ egyik interviewolójának kijelentette, a kutyák leghivebb barátai az embereknek, és sokkal önfeláldozóbbak és odaadóbbak, mint embertársainknak 99 százaléka. A hölgy már meg is vett egy nagy területet és műépítéssel elkészítette a tervet egy tágas kutyatemetőhöz. A legjobb helyeket azoknak a kutyáknak rendelte, a kik életükben valamely dicső cselekedet által kitüntek, vagy illusztris családokból valók. De a szegény kutyákról is gondoskodva van, úgy hogy még a legnyomorultabb ebeket sem kell közös verembe dobni. A „Newyork Herald“ be is mutatja olvasóinak a temetőt nemcsak írásban, de képen is, kriptákkal és emlékoszlopokkal, melyeken King Charles-féle kutyák, mopszok és szelindek fejait látni. A derék kutyák Newyorkban tehát ezentul megnyugodva fejezhetik be kutyaéletüket: ha vért is kapnak életükben, emlékszobrot kapnak haláluk után, egészen mint az emberekkel is szokás . . .

*

A bolha — az irodalomban. Bickel Adolf, a tudós kutató, a „Münchener Allgemeine Zeitung“ nagyhirű világlapban hosszabb tanulmányt közöl a — bolháról, voltaképp a bolha „idomításáról“, ama mutatóanyag alapján, melyekre e szerencsétlen állatocskákat betanítván, oly büszke az „impressario“; aztán europai körútra indul velök és megtelik a zsebe csengő pénzzel!!

Az állatok lelki világából.

Az én macskáim.

Irla François Coppée. Fordította Széchyné Lorenz Joséphine.

Ablakomon keresztül szeretem látni és hallani kicsi kertemben a verebeket, ezt a szárnyas köznépet; fajuk vargainasait. Nem nagy művészek, Daluk rövid. Csak egy vidám „kuikui“ és vége. De karban oly zenét csinálnak, mely nekem igen tetszik; emlékeztet valamely hegyipatak eleven mormogására, vagy, hogy külvárosiabb hasonlattal éljek: egy nagy serpenyőben pörkölő burgonyák sisegéséhez, valamely gyümölcsárusnő ajtajában.

Vén párisi legény létemre a polgártárs és fajtárs-féle érzelmekkel viseltetem utcáink arcátlan verebei iránt, melyek olyan bizalmasan viselik magukat, s oly kevéssé félnek, hogy az ember azt hinné: a közmondásos sót könnyei a farkuk végére lehetne hinteni. De ne kísértse ám senki se, mert nagyon is virgonczak. Az utca másik oldalára átsiető ember lábai alól, a lovak ügetése elől frrr! elrebbenek. Elröpülnek, már messze vannak, biztonságban. Mégis, minden fürgeségük mellett e meggondolatlan madárkák, kicsi kertemben, folytonos aggodalomban tartanak.

Miért? Fene macskáim miatt.

*

Isten tudja, mennyire szeretem a macskáimat! A lakásomban ők az urak, a mint azok voltak elődeik is, magamnál jobban. Mondhatom, hogy uralkodnak nálam, és ha vissza akarnék emlékezni a macska-családokra, dynastiákra, a melyek házamban éltek, úgy vagyok, mintha még az iskolában lennék azzal a feladattal, hogy a francia királyok sorozatát megtanuljam, és összezavarom a Capet-ek meg a Valois-k ágait. Macska-barátságomnak sok bizonyítékát adtam. Ötöt-hatot tartottam egyszerre; és ma is három macskám van, „a ház büszkeségei“, a mint Charles Baudelaire mondja nagyszerűn.

Tele a szívem irántuk való gyönyörűséggel. De a fészekrakás idejében, midőn macskáimat vadászó vad természetök hevesen elfogja, néha nagyon boldogtalanná tesznek. . . És ime, a mióta ezt a lapot írom, már háromszor letettem a tollat, az ablakhoz futok és kezeimmel tapsolva, elriasztok pár tulságos merész verebet, melyek felé csuszva lopózik házitigriseim egyike, reszkető bajusszal és oly villogó zöld szemekkel, akárcsak a Montparnasse-Ménilmontani omnibus lámpásai.

Habártulságosan is jól van lakva, úgyszólvántömvé, mint a lúd, és csak ma reggel is a konyhában régi ollóval szétvagdalt sütött lépet kapott, mely kedvencz falatja, nem számíthatom be bűnnek gyilkos szándékait. Egyszerű állat, mely természetének enged, és sokkal kevésbé vétkes, általában véve, mint ama nagy urak, a kik, gazdag reggeli után, lóra szállnak egy egész banda más gavallérral és hölgygyel egyetemben, bőszt kutyák és livrées ficzkók vezetése mellett, hosszú órákon keresztülleg szegény őzet üldöznek a legadá-

zabb módon. Mégis be kell vallanom, hogy az én gonosztevőm ugyan ebből az iskolából való. Nem szükségből, hanem gyönyörből vadászik. A minap is úgy jött haza, farkát magasan feltartva legyező alakban, győzelmes tekintettel, szájában egy szegény megfojtott madárkát tartva, melyet megbotránkozott szakácsném előtt a földre hullatta, mert hát ez az egyszerű teremtés nem ismervén a lovagiasság szokásait, nem tudja, hogy egy *hölgy* előtt vadászaton mindég tisztelegni szokás.

*

Azonban bocsássuk meg bűnét a kis Loulounak, ez a neve, mert a három macskám közt kétség kívül ő a legokosabb és legszebb. Alakja apró, lábai nagyon rövidek, feje nagy és a melle oly hatalmas, mint egy római campagnabeli bikáé: Fekete-sávós, barna szőre, mely az éppen frissen hámozott gesztenyének színére emlékeztet, rendkívül buja; szemei meg, melyeket az imént nagyon tiszteletlenül omnibus lámpásokkal hasonlítottam össze, valóban úgy fénylenek, mint a csillagok és a legimponálóbb tekinteteket szórják. Nem tudjuk, minő nemes álmak laknak e titokzatos szemfényben, de ha Ön abban a szerencsében részesülne, hogy a kis Loulounak bemutatják, a mikor nyugodalmasan ülve, hosszú szőre körülötte elterülve, szemének szürkés-zöldes csillagait kitégítja, okvetlenül az az érzés fogná el, hogy egy magas születésű macska előtt áll. A kis Loulou szokásai meglehetősen pihetősek; idejének legnagyobb részét az alvás és személyének gondozása közt tölti. A testére leghiubb párisi nő nem végzi lelkiismeretesebb módon „toilette“-jét és nem jön ki csinosabban és tisztábban a fürdőjéből, mint ez a gyönyörű macska, a melynek pedig nincs más fürdőkádja, mint a nyelve, nincs más spongiája, mint első lábacskaí.

A kis Loulou nagyon mértékletes az evésben és eltérőleg sok társának szokásától, nem alkalmatlankodik gazdájának ebéd közben. De kissé gourmand, és ha csirkét találunk fel, a mit különösen szeret, kevésbé tartózkodó, s habár egy baleset következtében sántikál, mégis oly könnyen mozog, mint egy sylphid; a csirkepecsenye látására könnyű halk szökéssel az asztalra ugrik és pár kicsi darabot kegyesen elfogad. Eszrevette valahogyan, hogy a szomszéd hölgyeknél, kiknek bérlőjük szép szárnyasokat szokott küldeni, a csirkepecsenye különösen izletes; néha megjelenik hát ott ebédlőjünkben, illedelmes időben. De nincsen benne semmi sem a tányérnyalóból, az élösdiből. Kis Loulou mindenütt otthon van, mint a király

*

Szeretem és csodálom; de azért nem vagyok igazságtalan két társa Noiraud (feketécske) és Mistigris (szürkés), e leg- és legszerényebb plébeiusok érdemeivel szemben sem. Mind a kettő meglehetősen régóta lakótársam, de multjukról nem tudok semmit se. Afféle ismeretlen kósza tekergők, egy szép nap szállásom küszöbén jelentkeztek és jó fogadtatásban részesültek. Hiszen a könyörületnek kötelessége: zárandokokat és utazókat a házba fogadni. Sokszor gyakoroltam is ezt a bolygó ciczákkal szemben és azt

hiszem kiváló helyem van már a macskaparadicsomban. Sok szőrös bohémét részesítettem vendégszeretetben, de a legtöbben javíthatatlan kalandorok, itt hagytak, elmentek bucsú nélkül, pár napi pihenés és jóllakás után.

Noiraud és Mistigris okosabbak voltak; kellemesebbnek találták puhán feküdni és így lakásomat aggházuk gyanánt elfogadták. Igaz, hogy viselkedésük, szokásaik kevésbé előkelők, mint a nyalka kis Loulouéi; az a rossz szokásuk van például, hogy a szénben henteregnek, és követelő hangon nyávlikolnak, hogy ajtót nyissanak nekik. Mégis meg vannak bennük, habár csekély fokban, fajtájuk főerényei, t. i. a tisztaság, a discretio, meg a kecsesség.

Allítsuk fel az axiomát: gézenguz, pórias macska nincs.

A fenti vallomások révén Önök már most ismerik ama gyöngéd érzelmeket, melyekkel a macskák iránt viseltetem, és sejthetik, mennyire fájdalmas egy látvány reám nézve az, ha eme kedves állatokban felébredni látom a húsevő vadász ösztönét. Éppen az imént, a mint elűztem kis kertemből a madarakat, hogy macskáim támadásaitól megóvjam őket mély szomorúság vett erőt rajtam arra a gondolatra, hogy a természetben a megsémmitésnek törvénye, a vérszomj, a gyilkos hajlamok milyen nagyon uralkodnak állatban éppen úgy, mint a társadalmi emberben.

Kétségtelen, a macskafaj, mely élő zsákmányt ragad meg és tép szét, ártatlan abban, hogy karmaivannak. De annak a rettenetes, a kezdetleges szörnynek is, a ki a mi elődünk vala, annak is voltak karmai. És évszázadok és évszázadok multak el a nélkül, hogy a párbaj, a háború, szóval: a gyilkolási ösztön eltűnt volna a világból.

A macskának karma van, fájdalom, de a polgárosult ember keztyűje alatt is körmök vannak.

Bámulatos kutya értelmességről olvasunk Plutarchban, mely által Pyrrhus idejében egy gyilkosság lett felfedezve. Tudomására jutott a királynak, hogy egy kutya nem engedi meggyilkolt urának holttestét eltemetetni, de még hozzányulni sem, és dühösen veti magát mindenkire, a ki közeledik hozzá; s hogy a kutya több nap óta nem evett semmit, Pyrrhus házához hozatta a kutyát, mikor az a szomj és éhségtől már egészen ki volt merülve, jól táplálta és magához szoktatta. Hosszu idő múlva, egy csapat szemle alkalmából a kutya egyszerre dühösen nekirohan két katonának, iszonyuan ugat s ruháikat testükről letépve, nem engedi tovább indulni. Pyrrhus börtönbe vetette a katonákat és végre sikerült őket arra a vallomásra bírni, hogy csakugyan ők gyilkolták meg a kutya előbbi gazdáját.

Kutya a posta szolgálatában Az Eislefeld-Unterneubrunni vasut egyik kicsi állomásán, a thüringiai Brattendorfban, az odaváló korcsmáros, ki az egész falu leveleit kezeli, a vonattal megérkező posta-levelezsákokat foglász ebével hozatja be a faluba. A kutya a legnagyobb pontossággal jelenik meg a pályaudvaron, a beérkező vonathoz megy, átveszi a zsákokat és szájában hordja be a faluba, s ott átadja gazdájának.

*

Egy pillangó „dressurája!” Az angol „Cosmopolitan” havi közlönynek egyik nő munkatársa írja a nevezett lapnak, hogy sikerült egy pillangót „idomitania.” „Egy hűvös októberi napon — írja, — sétaközben a parkban találtam egy nagy fekete- és narancsszinű pillangót (tehát valószínű egy elkésett „császárköpenyt” vagy nagy gyöngyházpillangót.) Annyira szép volt, hogy habár a fagyos levegő látszólag megölte, mégis felvettem, gondosan beletettem egy skatulyába és hazavittem. Otthon az asztalra letettem. Pár órával később visszamenve a szobámba, valami neszt hallottam. A skatulyából jött. Szegény pillangó nem volt meghalva, csak megdermedve és a szoba melege újra életre ébresztette; most már meg akartam menteni az életét. Sok cukorból és kevés vízből syrup-félét csináltam, a pillangót vállánál (?) megfogtam és összegöngyörödött sziványát egy tompa varrótűvel óvatosan kibontva, sziványa végét a syrupba tettem, aztán eleresztettem a sziványt, melyet a pille végre elsőlábaival a rajta levő édességtől tisztázni kezdte. Végre tapogatóit is tisztította és kéjesen (?) nyujtózkodott, mint egy ember, a ki meg van elégedve magával is, meg a világgal is.

Három nap folytattam etetését, és pedig nagyon gyakran napon-ta. Negyed nap, mikor újra etetni akartam és hozzá közeledtem, már maga repült a kezemre, maga nyujtotta ki sziványát és segítségem nélkül szivta a cukros nedvet. Most már jó barátok voltunk. Pillém úgy viselkedett irántam, mint egy szelid madárka, sőt mondhatnám: mint egy kis gyerek. Bevittem neki virágokat a szobába, s szépen pihent rajtuk. De ha sütött a nap, úgy körül röpködött, mint szabadsága idején. Ki is engedtem volna szívesen, de künn csakhamar újra megdermedt volna a hideg éjjeleken. Ha beléptem a szobába, azonnal a kezemre, a karomra, a vállamra röpült. Tudta, hogy mindig hozok neki valami nyalánságot. — Végre annyira jámbor lett, hogy egy szobából a másikba vihette és vendégeimnek mutathattam. Három hét múlva beálltak a vénség első jelei: szép színei elsápadtak. Pár nappal rá testén és szárnyain apró ránczocskák mutatkoztak; ebéd után már nem tisztogatta magát oly szorgosan, mint azelőtt. Étvágya fogyott és így ereje is láthatóan fogyott. Életének utolsó tíz napjaiban úgy kellett őt táplálkoznom, mint egy kis gyereket; már alig mozgott; csak itt-ott még átmászott a kezemen. Utolsó három nap mielőtt meghalt, szinte már mindig csak a kezemben volt és a kezemben halt is meg.“

*

A vakondok életmódját tüzetesen tanulmányozta egy Goerth nevű német természetbúvár s igen sok új dolgot észlelt. Így például a vakondok nem a föld alatt levő gilisztákból él, hanem valóságos ragadozó állat, mely éjjel a földszinén kutat rovarok és hulladékok után. A kisebb állatokat rögtön megeszi, a nagyobbakat a földbe ássa a jövőre. Igen sok állat elásását a dögbojárnak tulajdonították eddig, de helytelenül, mivel ezek az apró állatok gyengék ahhoz, hogy sirt ássanak. A tévedés onnan eredt, hogy a rovarok tojásaikat a dögbe rakják, melyet azután a vakondok elás. A vakondok sötét színük miatt éjjel jóformán észrevétlenül kószálnak szabadon, különösen a vakondturások közelében. Nagyobb állatokat 15--20 centiméter mélységbe ásnak el fiaik számára. Goerth azt is tapasztalta, hogy a vakondok, különösen a him állat, nagyon mérges és igen könnyen szembeszáll bárkivel, még ha veszélyes is reá nézve. Mindebből látni való, hogy a joggatlanul üldözött kis vakondokban is meg van az érzés és értelem.

A III. ifjusági pályázatunk határideje jan. 10-én jár le. Reméljük, hogy a kolozsvári iskolás ifjuság köréből sokan fognak a pályázaton résztvenni; nem a kicsi jutalomért, hanem maga az eszméért. Egy pár dolgozat már be is érkezett. Az Á. V. E. nagyon örülne, ha mind a három díját odaitélhetné ifju állatvédő pályázóknak.

*

Négylábu operett. A bécsi Carl-Theater egyik ujdonsága a Chilperik király című operett, a melyet egész joggal négylábu operettnek lehetne elnevezni, annyi benne a négylábu szereplő. Egy egész kutya-falka szerepel benne, a melyről érdemes megjegyezni, hogy gróf Esterházy Miklós engedte át a bécsi színháznak. Hogy a legszebb példányokat válogatták ki, szinte fölösleges megjegyezni. Szerepeini fog a négylábu operettben még egy dresz-szirozott számár is.

*

Népszámlálás az állatvilágban. A Zoological Record munkatársa táblázatos kimutatást közöl az állatfajokról. E szerint van 2500-féle emlős állat, 12.500 fajta madár, kételtű van 4400 fajta, hal 12.000 fajta, puhány 20.000 fajta, mohállat 1800 fajta, crustaceak 20.000 fajta, és véglény 6100 fajta, Természetes, hogy e felsorolás nem teljes, a mennyiben a véglény- (protozoa) fajták számát még nem ismerik kimerítően.

HIREK.

Az Országos Allatvédő egyesület kitüntetése. Az orsz. Á. V. E. az ezredéves kiállítás alkalmából „közhasznú működéséért” a kiállítási érmet kapta, miután máraz 1885-i kiállításon elismerő oklevelet nyert. E szép kitüntetést az egyesület tevékenysége, vezetőinek dr. Verédi Károly és dr. Szalkay Gyula ernyedetlen buzgósága és fáradozása méltán vívta ki.

A **szárnyas-kiállítás** alkalmából, a következő *kolozsvári* kiállítók kaptak kitüntetést; Cseh Péter nagy collectió-kért a milleniumi nagy érmet. Gurat Béla diszgalambokért a kiállítási érmet. Még egy Haller Károly is van a kitüntetettek közül, de nincsen hozzátevé, hogy Kolozsvárról való-e.

Allategészségügyi Évkönyv. A földmivelésügyi miniszterium megbízásából dr. Hutyra Ferencz szerkesztésében most jelent meg az 1895-ik év allategészségügyi évkönyve. A könyv első része az állatorvosi akadémiáról szól, második része pedig az allategészségügyre vonatkozó intézkedéseket és rendeleteket tárgyalja. Áttekinthetősége és mindenekfelett megbízhatóadatai következtében érdekelheti az évkönyv a magyar állattenyésztőket.

Drága tenyészlő. Herczeg Esterházy Lajos, az Angliában élő híres sportsman hazánkfia, a ki Magyarországnak szokott tenyészlővakat vásárolni, „*Best-Man*”-ért, 10.000 fontot ígért, de nem kapta még. A ló tulajdonosa 200.000 forintot kér a loért. *Best-Man*-t tartották Tokio tavalyi angolországi szereplésekor leg-erősebb ellenfelének.

Házibarátaink. „Unsere Hausfreunde” czim alatt 12 gyönyörű állatképet bocsát közre Albert Jos. műintézete Münchenben, híres állatfestők elragadó humorral festett műveinek másolatában. Ára folio nagyságban 30 márka.

A libapásztor. Elbeszélés az ifjuság és a nép számára, írta Seemann Gábor, polgáriskolai igazgató. Az orsz. Á. V. E. által koszoruzott pályamunka. Lauffer Vilmos kiadása.

Allatbiztosítási könyv. Írta Hajnal József állatorvos. A helyes elveken alapuló allatbiztosítás az allatkinzás csökkentésére nagy befolyással bír. Melegen ajánljuk e művet az allat-barátoknak és tulajdonosoknak. Kapható a szerzőnél Nagy-Kikindán. Ára 70 kr.

Az „Olesó okszerű méhészet könyve”, ugyszintén a „be-telelés” kapható 20—20 krajczárért Hilbert Istvánnál Kolozsvárt.

Valódi Szent-Bernát kutyákat, a legnemesebb származásból árul: Max Pauly Köflachban, Stíriában. Egy-egy 8 hetes kutya ára 40 forint.

Széchy Károlyné „A rabállatokról” című, a XII. nemzetközi allatvédő kongresszuson tartott előadása a budapesti Á. V. E.-nek kiadásában, magyar, franczia és német nyelven több ezer példányban jelent meg, bel- és külföldön való terjesztésre.

Hasznos tudnivalók.

Amerikai mód a csirke tojás elősegítésére télen. Amerikában azt a fölfedezést tették, hogy a csirkék nagyon kívánják a cayenni borsot és aztán télen is szorgalmasan tojnak. A tyúkászok tehát minden 2—3 nap egy tuczat csirke számára egy kis fáskanálnyi cayenni borsot jól keverve atáplálékba adnak; de minthogy a spanyol bors izgató-szer, nem szabad túlozni vele. Hasonló hatása a közönséges csalán magja. *Katholische Warte.*

A szobába, kalitkába zárt szegény madarak rekedtsége ellen olvadó szereket kell beadni, a melyekben sok a cukortartalom u. m. barna kandisz, méz, árpacukor, higviricz (édesgyökér-) nedv stb, a madárka ivóvizébe olvasztva, vagy poralakban táplálékába keverve. A szerencsétlen állatoeszkát persze nagyon őrizni kell meghüléstől, főleg légvonattól.

Azelőtt, ha egy ló kifezamentotta a lábát, hideg borogatást szoktak rárakni. Azonban ujabban azt tapasztalták, hogy nagyon meleg borogatások, vagy a beteg lábat körülbelül egy óra hosszáig jó meleg (de nem : forró) vízben tartatni, sokkal jobb és előbb gyógyítja a bajt. (Meleg vizet mindig utánna kell tölteni.) Azután egy vászonkötést kell rárakni, mely egyenlő mennyiségű viz, arnika és kutatincturába van mártva és jó szorosan a megdagadt és fájó láb körül kötni. Ha a kötés megszáradt, újból meg kell nedvesíteni az említett folyadékkal. Pár nap múlva a baj elmúlt s a lovat újra be lehet fogni.

Illustr. Thierfreund.

Gyökeres gyógyszert a sertésvész ellen találtak fel Drezdában. A „*Sächs. Fleischer Zeitung*“ írja : Természetes, hogy a vész ellen az idők folyamán sok mindenféle szert próbáltak meg. A jászol tisztogatása, a padló ujjákövezése stb. mind hasztalan volt; végre lótrágyát alkalmaztak és meg volt az eredménye. Ólakba, a hol már a sertések felét elragadta volt a járvány, lótrágyát hoztak és vége volt a veszedelmes betegségnek, tehát nagyon ajánlatos lótrágyát vetni az ólakba.

A malaczk köhögése legtöbbször meghülés következménye. melyet hideg nedves rosz óiban szeréznek ; mindenekelőtt ezt az okokat kell kerülni ; és a köhögés ellen a következő szert beadni : 50 gram édes gyökért 50 gram anis-maggal porrá törve és 150 gram mézzel jól keverni ; ebből naponta kétszer kell a malacz nyelvére diónagyságu mennyiséget kenni. Ha a köhögés már el van hanyagoíva, ajánlatos 65 gramm vörös, porrá tört enziangyökérből, 65 gramm édesgyökérből és 250 gram mézből álló szert a fentebb leirt módon beadni.

Nemzetközi marhavásár Budapesten. A bécsi marhavásáron a helyiségek elégtelensége miatt már tarthatatlanná vált állapotok következtében a földmívelési minisztériumban -- az Esti Újság szerint -- ismét a Budapesten létesítendő nemzetközi marhavásár eszméjével foglalkoznak, a melyet az állategészségügynek immár kodifikált államosításával egyidejüleg szándékoznak életbe léptetni.

Ujévi üdvözet.

(Az Állatvédő Naptárból.)

Edes atyámfia! Ez új esztendőben
Hiába kívánnám: ez s ez legyen bőven!
Pusztá kívánságnak úgy sincs fogantja,
Amink van: szorgalmunk s a jó Isten adja.

Azért én ezeknél okosabbat mondok:
Házi állatidra mindig legyen gondod;
Ne éheztesd őket, durván sohse bántsad,
Valamennyi, az mind a te *munkatársad*.

Gondolj jó magadra: birtad-e a dolgot,
Ha nem volt mit enned és a gyomrod korgott?
Szívesen dolgoznál akárki fiának,
Ha fizetés helyett jól elpáholnának?

Erre tán azt mondog: Én nem vagyok állat!
Csakhogy ez nála sincs másképen, mint nálad!
Ha soha nem is szól bújárul, bajárul:
Munkája s a haszna, lásd, mindent eárul.

Sovány ökör nem bír teherrel, ekével;
Messze ugyan nem mégy nyomorult gebével;
Tehén, bívaj, kecske jó tejet hogy' adjon,
Ha csak úgy táplálsz, hogy élve maradjon?

Húzó, erős marhát, gyors lovat fizetnek;
Rossz tejre, turóra azt mondják, hogy — edd meg!
Vásáron kinek kell gémberegett sőre,
Akin egyéb sincs, mint csontja meg a bőre?

Hasznos marháidra tehát legyen gondod!
Ha belőlük élsz, hát ne csinálj bolondot.
Senki se fizeti, csak magad az árát
Es senki se vallja, csak magad a kárát.

Valamennyi marhát, azt mind úgy tekintsed
A há ad tájékán, mint megannyi *kincset*;
Kicsiben és nagyban mind neked szolgálnak,
S kicsiben és nagyban hasznodra is válnak.

Edes atyámfia! Ebben az új évben
Ezeket jegyezd meg te magadnak szépen;
De ne csak jegyezd meg, kövesd is valóban,
Sokszor istenáldás van az igaz szóban.

Dr. Dengi János.

